

JØRGEN MOES PREKENER

Det fins i dag rundt 250 håndskrevne preken-manuskripter etter Jørgen Moe, knapt 200 av dem i Nasjonalbiblioteket. Vi arbeider med å skaffe oversikt og kopi av prekenene, og vi arbeider med å få oversatt noen prekener til mer moderne og leselig norsk.

I Moe-samlingen finner du en perm merket «Prekener». Den inneholder kopi av noen originale prekener lånt av Ole-Jørgen Moe. Sten Høyendahl har transkribert deler av noen utvalgte prekener.

- 1850 1ste Søndag etter Paaske. Original hos Ole-Jørgen Moe 2012 (ser ut til å være en prekentekest, men var på denne tiden hjemme på Mo på grunn av sterk depresjon)
- 1853 17. juni: ordinasjonspreken i Oslo kirke. Dels gjengitt i Aarnes 1968 s. 97 f.
- 1853 11. søndag etter tref. tiltredelsespreken i Olberg Kirke. Omtalt i Aarnes 1966:132. Original hos Ole-Jørgen Moe 2012 (tror det er samme preken).
- 1853 12. søndag etter tref. tiltredelsespreken i Eggedal. Omtalt i Aarnes 1966:136.
- 1853 2. ? 1853. Prædiken bestemt til med Guds Hjælp at holdes i Eggedal Kirke. Original hos Ole-Jørgen Moe 2012.
- 1853 13. søndag etter tref. tiltredelsespreken i Sigdal. Omtalt og dels gjengitt i Aarnes 1966:136; 1968:98.
- 1853 14. søndag etter tref. preken i Olberg kirke. Omtalt og dels gjengitt i Aarnes 1966:137.
- 1853 1. søndag i advent. Omtalt av Løvlie & Sødal 2013:214. [Transkribert av Sten Høyendahl]
- 1853 3. søndag i advent. Olberg kirke. Omtalt av Løvlie & Sødal 2013:214. [Transkribert av Sten Høyendahl]
- 1854 1. søndag etter Paaske. Olberg kirke. [Transkribert av Sten Høyendahl]
- 1854 4. søndag etter Paaske. Prædiken bestemt til med Guds Hjælp at holdes i Olberg Kirke. Original hos Ole Jørgen Moe 2012. Omtalt av Løvlie & Sødal 2013:214. [Transkribert av Sten Høyendahl]
- 1855 5. søndag etter påske. Olberg kirke. [Transkribert av Sten Høyendahl]
- 1860 2. søndag etter påske. Olberg kirke. Original hos Ole-Jørgen Moe 2012.
- 1862 2. pinsedag i Krødsherad. Omtalt i Aarnes 1966:134.
- 1862 12. søndag etter tref. Omtalt og dels gjengitt i Aarnes 1966:139 141.
- 1863 nyttårsdag i Olberg kirke(?). Omtalt og dels gjengitt i Aarnes 1966:137f.
- 1863 2. søndag etter trefoldighet: tiltredelsespreken i Bragernes. Omtalt og dels gjengitt i Aarnes 1966:132 140 141; 1968:99 f.
- 1866 31. juli: preken i Bragernes kirke under biskop Schrøder besøk. Omtalt og dels gjengitt i Aarnes 1966:140.
- 1868 2. søndag i ? Ukjent hvor. Original hos Ole-Jørgen Moe 2012.
- 1869 3. søndag i ? 1869. Høymesse i Strømsø. Original hos Ole-Jørgen Moe 2012.
- 1869 5. søndag etter Paaske i Strømsø kirke. Original hos Ole-Jørgen Moe 2012.
- 1870 palmesøndag. Omtalt og et prekenvers gjengitt i Aarnes 1966:143.
- 1870 1. søndag etter Paaske (i ?-haugen). Original hos Ole-Jørgen Moe 2012.
- 1870 2. pinsedag i Bragernes kirke (?). Omtalt og dels gjengitt i Aarnes 1966:137 f.
- 1871 Tiltredelsespreken i Vestre Aker kirke. Trykt i: Vestre Aker kirke 1855-1955. **OK**
- 1871 6. søndag etter påske: Omtalt og et prekenvers gjengitt i Aarnes 1966:143.
- 1871 3. søndag i advent. Original hos Ole-Jørgen Moe 2012.
- 1871 2. juledag i annekset Sørkedalen. Omtalt i Aarnes 1966:142.
- 1873 4. søndag i advent. Original hos Ole-Jørgen Moe 2012.

- 1873 1. juledag i Vestre Aker. Fullstendig manuskript bevart. Omtalt i Aarnes 1966:132, 134.
- 1874 5. søndag etter påske. Original hos Ole-Jørgen Moe 2012.
- 1875 3. søndag etter påske. Original hos Ole-Jørgen Moe 2012.
- 1875 nyttårspreken i Vestre Aker. Omtalt i Aarnes 1966:142.
- 1875 2. søndag etter tref. i Vestre Aker. Omtalt og dels gjengitt i Aarnes 1966:140.
- 1875 1. pinsedag i Vestre Aker kirke. Omtalt og dels gjengitt i Aarnes 1966:141.
- 1875 1. juledag: holdt sin avskjedspreken i Vestre Aker (Skallerud og Hauge 1955:65)

PREKENER I ORIGINAL, LÅNT AV OLE-JØRGEN MOE, JUNI 2012:

- 1850 1ste Søndag efter Paaske. [Ser ut til å være en pretekst, men han var denne tiden hjemme på Mo på grunn av sterk depresjon]
- 1853 11. søndag etter tref. tiltredelsespreken i Olberg Kirke. Omtalt i Aarnes 1966:132. [tror det er samme preken].
- 1853 2. ? 1853. Prædiken bestemt til med Guds Hjælp at holdes i Eggedal Kirke.
- 1854 4. søndag efter Paaske. Prædiken bestemt til med Guds Hjælp at holdes i Olberg Kirke.
- 1860 2. søndag etter påske. Olberg kirke.
- 1868 2. søndag i ? Ukjent hvor.
- 1869 3. søndag i ? 1869. Høymesse i Strømsø.
- 1869 5. søndag efter Paaske i Strømsø kirke.
- 1870 1. søndag efter Paaske [i ?-haugen].
- 1871 3. søndag i advent.
- 1873 4. søndag i advent.
- 1874 5. søndag etter påske.
- 1875 3. søndag etter påske.

Tillegg: ca. fem prekener er uten (leselig) dato.

Litteratur:

Aarnes 1965: Presten Jørgen Moe i hans brev. I: Nordisk tidskrift. Side 181-196.

Aarnes 1966: Ca. 190 preken-manuskripter er bevart i håndskriftsamlingen ved UB (Ms.fol. 2132 i)

Aarnes 1968 s. 108-109: trykt 3 prekenvers:

- 1) Søndag suptuagesima 1870
- 2) Palmesøndag 1870
- 3) 6. søndag etter påske 1871

Diverse:

På flere forsider står det: Prædiken bestemt til med Guds Hjælp at holdes i Olberg Kirke, Eggedal Kirke, Strømsø Kirke

Prekener som Sten Høyendahl har transkribert:

8. juli 2012

1ste Sönd. i Adv. 1853

>>>>

Hvad er det saa for et Budskab, som bringes just dig? det Budskab: «Se, din Konge kommer til dig». Min B(roder) og S(öster), det er et Budskab som betyder Noget; det er et Budskab, som der lægges Magt paa, det kan du vide allerede af det förste Budskabets Ord. Profeten begynder det med Ordet: «see!» Luk nu ikke dit aandelige Syn, vil han sige, prøv at faa Sjælens og Hjertets Øie op! det er ikke Tid til at döse - vaagn, vær lys og levende vaagen; thi der forestaaer dig nu noget Stort, noget höist Glædeligt.

Nu vel, B(roder) og S(öster)! saa agt paa Profetens Formaning! ryst af dig Slövheden, Ligeegyldigheden, Fordybelsen i det Jordiske for en liden Stund, for i dag. Thi vid: din Konge kommer til dig, din Konge kommer. Det er ikke nogen dagligdags, almindelig Mand som kommer til dig, det er en Konge. Ja vel en Konge, ja vel Kongen, ja vel Kongernes Konge: Den Konge som fra Evighed eiede Himlens Ære og Herlighed; den Konge, der var med at skabe den hele vide Verden, fra Solens Opgang til dens Nedgang, fra det uendelige Himmelrums ene til dets anden Grændse; den Konge, hvem vel det blinde rasende Jödefolk ihjelslog, da han nedsteg paa Jorden, men som med sin evige Kongemagt tog sit Liv igjen, sprængte Graven, gik du deraf og foer atter til sin Straalethroner deroppe ved Faderens Höire; den Konge, som ved Alt dette blev din Konge, friede dig fra Synden, döden og Djævelen, som havde dig under sig, og gjorde dig til en glad og lykkelig Undersaat i sit Rige; den Konge, som nu mildelig styrer og regjerer dig og alle som har ham ---- i Troen hver Jordlivs dag og som en gang vil komme igjen at Læge dig til sig i hans Herlighedens Rige, hvor der er evig Glæde og Jubelsang for ham, for Kongen. I denne Konges Rige er der Fred og Haab og Glæde her paa Jorden; udenfor denne Konges Rige er der Angst og Nag og Hjertens Bedrövelse her paa Jorden. I denne Konges Riige er der evig Salighed og Jubelsang efter den store, sidste Dag; udenfor denne Konges Rige er der Graad og Tænders Gnidsel efter den store Dag.

Det er i dag Nytaarsdag i denne Konges Rige paa Jorden. Vi staaer ved en af Milepælerne paa vort christelige Livs, paa vort Troeslivs Nes, Broder og S(öster)! Saa lad os see os tilbage paa samme Tid som vi see fremad, Kirkeaaet er udrundet. Herren er, naadig og Barmhjertig og sagtmødig kommen til os i alle dets Dage, som for evig ere henflydte. Har vi taget imod ham? Hans Ord og Prædiken har lydt til os, hans Sakramenter har været os beredte til Livs og Saliggjörrelse - han er kommen. Har vi lukket op for ham? Se, min B(roder) og S(öster), et heelt Naadens Aar er gledet hen over våre Hoveder. Har vi brugt det? Jeg spørger ikke i dag om vi har brugt det til vor jordiske Gjerning, til at formere vor timelige Velstand. Jeg spørger om det ene Vigtige, om det, hvoraf Liv og Död i al frihed afhænger - Jeg spørger: har vi brugt det til at lukke vor Herre Jesum Christum Fredskongen, ind i vore Hjerter? Er han, nu, i dag, i dette Øieblik mer vor Konge, som vi i Troen er fore---- om at han har frelst os fra Syndens Slaveri, fra Dödens Rædsler, fra Djævelens Rige? Eller maa vi sige os selv, at vi endnu i dag, paa Kirkens Nytaarsdag i dette Aar, er ligesaa vaklende og uvisse om han er vor Konge, vor Fredskonge, som vi var det i fjor paa denne Dag? Det er et alvorligt Spørgsmaal, m(en) B(roder) og S(öster) besvar det selv i dit stille Sind! Men baade den iblandt os som tör besvare Spørgsmaalet saaledes: Jo, Kongen skee Pris og Tak og Lov! Jeg föler og veed det, at jeg har lukket bedre op for ham i dette Aar, föler og veed det, at han med sin Fred og Glæde bedre og rigere fylder mit Sind - og den som med Bedrövelse maa svare: Ah nei, Aaret med al dets Sum af Naade er for mig flydt forgyæves hen; Fredskongen er endnu ikke kommen ind i mit ængstede Sind - den Ene med den Anden af os trænge til, trænge vel til at lukke vor Hjertedör beder og for ham. Mine kjære Brödre og S(östre)! Lad os i dag ret gjöre «Hjertedören höi og Porten vid» til hans Indleg, lad os troende slutte os til Discipelskaren, som Evangeliet viser os om ham, jublende og sigende Hosianna! Den Davids Sön! Den Kongen baarne! Velsignet være ham, som kommer i Herrens, sin Faders Navn!» Kan vi vel af troende Hjerter som lader udbryde, da skal der svares Hosianna! Deroppe i det Höieste! Thi Englene nu glæde sig og juble, hver Gang Fredsfyrsten prises og loves og velsignes af troende Hjerter her paa Jorden.

Og, Broder og S(öster), lad saa denne vor Jubel over Fredskongen, vor Jords konge, i hvem Livet og Saligheden er at finde, ikke alene lyde i dag(?) *(resten av talen går på den nye kirkeåret).*

Amen i Fredsfyrstens Navn. Amen!

Prædiken bestemt till
med Guds Hjælp
at holdes i Olberg kirke
3de Sönd. i Adv. 1853

Hellige Fader -

Profeten Malachias havde, dreven af Guds Aand, spaaet om den Engel, det Sendebud, der skulde gaa for Herrens, for Christi Ansigt, og som skulde forberede Herrens Komme. Profetens Spaadom finde vi i hans Bogs 3^{die} kapitels 1ste Vers, hvor der staaer skrevet: «Se, jeg sender min Engel, at han skal berede Veien for mit Ansigt». Og denne Spaadom, som alle Profeternes Spaadomme, gik til Punkt og Prikke i Opfyldelse, det var jo Herren som havde talt igjennem Profeternes Mund, og siger Skriften For (?), Herren et Menneske, at han skulde lyve? Hans Tale maatte stadfæstes. Ogsaa der stadfæstedes hans Tale gjennem Profeterne, hvor vi ikke forstaa hvorfor det saa skulde gaat til, som spaaet var. Men her forstaa vi det vel, saare vel. Skulde Herren, naar han kom som en Frelser fra Synden og dennes Straf Döden, ikke af Alle forskydes, da maatte Omvendelse og Bod prædiktes for Jödernes Folk; dette Folk maatte lære sin Synd, sin Uværdighed for Gud, at kjende, dette Folk maatte angre sin elendige Syndetilstand, dette Folk maatte af Hjerte længes efter Frelsen derfra. Til at lære dem dette, til en saadan Tugtemester til Christum var visselig Loven given dem. Men hvorledes brugte de den? Lod de Loven, Guds hellige Lov, som fordrer det ganske Menneske med Legem og Sjæl, overbevise sig om sin Syndighed? Ah nei. De fandtes tvertimod i Loven, der var given dem til Ydmygelse, Anledning til Hovmod og Stolthed, idet de paa Grund af den Guds Gave, kaldte sig Guds Folk og Abrahams Börn og saa med Foragt ned paa alle andre Folk.

>>>>>

Men hvorfor, mine Venner! hvorfor lyder just i dag Ordet om Frelserens Forløber, om den hellige Döber til os? Hvorfor skal her just i dag mindes hans Prædiken om Bod og Omvendelse? Vi trænge vist stedse dertil - Gud hiælpe os saa vist! - men hvorfor mindes vi hans haarde, skarpe Tale just i dag, denne Tale: «Øxen ligger allerede ved Roden af Træet»? Ja, fordi vi paa denne Tid i Kirkens Aar atter kan sige med Döberens Ord: «Himmeriges Rige er nær». Om ikke mange dage skal vi atter staa i Bethlehems Stald om Krybben, hvor Jesusbarnet, Guds og Marias Sön ligger; om ikke mange Dage skal vi følge Verdens og vor Frelse fra Synd og Död og Satans Rige. Kan vi gjøre det med Hjertens Glæde, dersom vi ikke føle hvorledes Synden og Döden og Satan trænger og trykker os? Hele denne Tid, Adventstiden, Herrens Ankomststid, skal være en Forberedelsens, en alvorlig Forberedelsens Tid til værdig at tage imod ham. I begynte vel alle nu paa i Eet og Andet at berede Eders Huse til Julens Fest og Glæde; og det er smukt og rigtigt; thi ogsaa vore Huse skal vise, at vi i Julens hellige Tid faa Besög af Himmels og Jordens Herre. Men hvormange af Eder, en B(roder) og S(öster) tænke vel paa rigtigheden at berede ham det Huus, hvor dog har C----- af Eder hans Vugge maa staa, hvor mange af Eder tænke vel paa rigtig at berede Eders Hjerte for den Julegjest (?), som kommer ned >>>>>

Prædiken bestemt till
med Guds Hjælp
at holdes i Olberg kirke
1ste Sönd. eft. Paaske 1854

Hellige Fader -

Da den Herre Jesus Christus var opstanden fra de Döde, da havde han dermed beviist sig at være en evig Konge i det Rige, han her paa Jorden vilde stifte, i det Rige, hvori ved hans Opstandelse Synden Döden og Djævelen var overvundne og bundne. Fordi han nu var den evige Konge i dette Rige, hvori ingen turde modstaa eller modsætte sig ham, derfor er ogsaa de første Ord, hvormed han tiltaler Disciplerne, den samlede Discipelskare, efter sin Opstandelse disse: «Fred være med Eder!» Hvad er det som berøver det Stakkels M(enneske)Barn Freden? Det er netop Synden, og döden, og Satan, Som nu var i Herrens Rige Synden og Döden og Satan med Herrens Opstandelse overvundne og lænkebundne; derfor kunde nu i hans Rige, for alle som hørte ham til, Freden komme igien.

Hvorledes havde de første M(enne)sker havt det, för deres Fald? saalænge de levede i Edens Have? De havde havt Fred, de havde levet i Fred, i Fred med sig selv, med sin Gud, med Alt omkring sig. Men da de faldt, kom Synden og döden og Diævelen og fyldte dem med Ufred og Gru og Rædsel. Og i hver Sjel, hvert faldent Adamsbarns Sjel er den samme Ufred og Gru og Rædsel, saalænge han hörer Syndens og dödens og Satans Rige til, og först naar han kommer i Herrens den höie Jesu Rige, og denne faar sagt sit: Fred være med dig! til ham, til det faldne Adamsbarn, först da flygter Ufreden og Gruen og Rædselen for denne Herrens Fred.

Men naar Herren taler disse lovsalige Ord, de lovsaligste Ord som kan höres, til en Synder, (og det gör Herren til enhver bodfærdig og angergiven Synder) - naar Herren taler disse lovsalige Ord: Fred være med dig! til de Syndere, da kommer det an paa at oplade sit Øre og sit Hjerte for Faderen. Da det blev Thomas berettet af de övrige Discipler, at Herren sandelig havde overvundet Döden og djævelen, at han havde staaet mellem dem og udtalt sit Ord: «Fred være med Eder!», - da fik Thomas visselig ikke Freden i sit Hjerte, fordi Herrens Tilsagn om Freden ikke gik ind i hans Hjerte; Uro og Angst og manglehaande forvirrede Tanker stod visselig endnu (i) Thomas's Hjerte. Og kjære Brödre og Söstre! Skulde det ikke være ligedan med mange af Eder? I har ligesom Thomas hört og det mangan Gang hört, at der er Fred at annamme har den Herre Jesus Christus, at han, den store S----vinder, ogsaa vil meddele Eder den Fred, som han eier (?), efterat Synden og döden og Satan er overvunden; - men ligesom Thomas kan I ikke rigtig tro paa hvad I höre; Jae da, mene I, I ikke har hört Fredsordene af Herrens egen Mund. Naar Herren stod Ansigt til Ansigt hos Eder, naar I, som Thomas forlangte, kunde lægge Fingrene i hans Naglegaber, da vilde I tröstes ved hans Freds-Ord, mene I. - Mine Brödre og Söstre! lægger Mærke til, hvad Herren videre sagde til de forsamlede Apostler: «ligesom Faderen udsendt mig, saaledes sender jeg og Eder», siger han. Disciplerne havde ikke seet den usynlige Fader, der boer i et Lys hvorhen intet M(enne)ske kan komme, men Faderen havde sendt ham, for at forkynde Faderen, for at forklare Faderen. Saaledes ogsaa nu efter Herrens Opstandelse. Selv skulde Herren forklaret og herlig gjort (?) opfare og sidde for Kraftens höire haand; selv skulde han kun usynlig være hos Sine indtil Dagenes Ende, og derfor sendte han först sine Taler, og siden dem, som aflöste disse Taler i Prædikerembedet og Huusholderembedet - og nu skulde de forkynde hans Freds-tilsagn til bodfærdige Syndere, med den samme Magtfuldkommenhed som han selv, fordi de gjorde det efter hans Befaling. >>>>>>

Prædiken bestemt till
med Guds Hjælp
at holdes i Olberg kirke
4de Sönd. Efter Paaske 1854

Fader vor, - Helliget - Tilkommer - Ske - Giv os - Og forlad - Led os - Men frels - Thi Riget er dit

Herre Jesus Christus! da du vilde forlade dine første Disciple, saa de ikke længer saa dig med sit legemlige Øie, da lovede du dem at sende dem den Helligaand i dit Sted, som skulde overbevise dem om Synd om Retferdighed og om Dom. Herre, heller ikke vi se dig med vore legemlige Øine: o saa send os den Helligaand, at han maa overbevise vore Hjerter om, hvad Synd er, at det er den store, dödbringende Synd ikke at tro paa dig; og at saa maa overbevise vore Hjerter om, hvad Retfærdighed er, at vor Retfærdighed er du, du alene, o Herre! og at han maa overbevise vore Hjerter om, hvor ilde det er for Satan, og alle dem der mangler denne Retferdighed; thi han og de er alt dömte.

Incl.
Hellige Fader -

Da jeg sidste Gang, for to Dage siden stod og talte til Eder, Broder og Søster! da søgte jeg at overbevise Eder om Synd. Jeg tog til den Ende Guds Lam frem og holdt denne op for Eders Aasyn og lod Eder see Eder selv i den Og nogle af Eder - det er mit Haab til Gud, saafremt allene min Tale og mit Vidnesbyrd var udrundet af hans Ord - og nogle af Eder fölte dog vel hist og her Braadden af Lovens Tale og det skar dem saadanne i deres Hjerter. Man mærker Eder vel, Brödre og S.: jeg blev ikke staaende derved, at Loven fældede sin Dödsdom over Synderne; men pagte paa, hvorfra al Lovovertrædelse, hvorfra al Synd for dem, der har modtaget Naadens og Gjenfödelsens Bod i Daaben kommer, som fra sin Kilde og sit Udspring, Jeg pagter hen paa, at Aarsagen til al Synd ene og alene var den for de i Guds Ringe Indlæmmede, at de ikke i Sandhed tro paa den Herre Jesus Christus, at de ikke i Sandhed tro paa hans Forsonings död paa Korset, at de ikke i Sandhed tro paa hans Opstandelse af Graven, at de ikke i Sandhed tro paa hans Hjemfart til Faderen og paa hans Sæde for Faderens höire Haand. Se, Aarsagen til al Synd, ja al Synd selv er Mangel paa sand Tro paa Frælseren, Guds Eenbaarne, den Herre Jesus Christus. -----.

Jesus stod rede til at gaa bort gennem Lidelse og död, da lovede han sine dybt nedböiede Disciple, at han skulde sende Trösteren, Talsmanden, den Hellig aand til dem i sit Sted. Han skulde veilede dem til al Sandhed. Og Herren sagde Disciplerne, at det var dem godt at han gik bort; thi först som hjemgangen til Herligheden og Himlens Glands kunde han sande Sandhedens Aand, som skulde söge dem Alle, de endnu ikke kunde bære. Og visselig var det dem godt; thi denne Sandhedens Aand, hand skulde overbevise Verden om Synd, om Retfærdighed og om Dom. Den skulde först overbevise dem derom, dem, der ogsaa indtil de modtog den Helligaands Sandelse, hörte Verden til, og siden skulde han overbevise al Verden, med deres Mund, om det samme, om Synd, om Retfærdighed og om Dom. Hvad var det nu for en Gud, den Helligaand skulde overbevise Verden om? Om den Synd, at den i Chr. Tro paa den Herre Jesum Christum. Og om hvad for en Retfærdighed? Om den Retfærdighed, som har bevist sig derved, at Herren Jesus er gangen hen til Faderen. Og om hvad for en Dom? Om den dom, at denne Verdens Fyrste, Djævelen, allerede er dömt. O, det var et svært Arbeide det, Sönnens og Faderens Aand skulde udføre i Verden. Har du, min Broder og Søster nogen gang prøvet paa det Arbeide at overbevise Verden om denne slags Synd, om denne Slags Retfærdighed, om denne Slags Dom, da forstaar du nok at Herrens Disciple aldrig havde seet Ende paa sit Arbeide saa (?) gjöre dette, hvis ikke Gud den Helligaand havde været deres Fader og Lærer og Hjælper, ja hvis ikke saa havde udfört Arbeidet ved dem.

Har du nogensinde forsögt en Sjælesörgers Arbeide? Er du kommen til en noget modnere Alder, ja er du blot et voxent og i din Daabspagt bekræftet og christelig oplyst M(enne)ske, da har du ikke Lov at svare Nei. Har du selv med dit Hjertes Tro, med inderlig Overbevisning, grebet Evangeliets Sandhed, da kan du ikke have undladt at forsöge en Sjælesörgers Arbeide, vel i det Smaa, vel ingenlunde som Prædiker fra de s--- Steder, men dog i din Kreds, men dog imod dem, Gud enten ved Slægtskabets Baand, eller ved dine Hændelser har sat dig i Forbindelse med. Hvis du har ladet alle andre, alle dem, som du er kommen i Berörelse med skjötte sig saa; hvis du aldrig har fundet dig tilskyndet og

bemöyet (?) til, ja dreven til at tale de Advarselens og Vækkelsens Ord til dem, du stod nær, naar du saa dem böie ind paa Syndens og Fordærvelsens Vei; hvis du aldrig fölt dig dreven til at tale et Tröstens Ord til den nedböjede Synder, der gik og sögte og ledte om sin Frelser af et redeligt Hjerte, men aldrig troede at han skulde undes den Naade at finde ham; hvis du aldrig har fölt dig dreven til at tale et Husvalelsens Ord om al Hvilens og Glædens Land til den du saa dybt böiet af jordens Stöv, Trang og Elendighed; ---- hvis aldrig den Tro paa Frelseren, som du mener du har, har drevet dig til at tale til Andre om Saliggjörelsens store Sag: da staar det slet til med din Troes Liv.

Ikke at jeg skulde mene, at det paalaa dig at forlade din Gierning, at vandre ind i Verden og prædike Bod og Omvendelse. Nogle af dem, som saaledes, uden Kirkens Kaldelse uden Kirkens og altsaa uden Kirkens Hovede den Herre Jesu Chisti, Indvielse optager Lære- og Prædikeembeder, kan være drevne af et Aandens indre Kald - jeg vil langtfra nægte det. Men ligesaa Mange i det mindste dreven af Hovmod af Forfængelighed af Lede til möisommeligt Legemligt Arbeide eller andre uædle Bevegrunde. Og derfor er det langt fra min Mening, at en sand og levende Christen skulde forlade det Kald, hvori han er kaldet - hvilket Apostelen Ps (Paulus?) formaner den Christne til at blive i - og at han skulde tage Lære og Prædikeembedet ved Selvtægt og Egenraadighed. Men som han ikke det skal, ligesaa vist er det, at Enhver, i hvem Troens Liv er vakt og er levende, men bekjende den Herre og Frelser, paa hvem han troer, og alle de store Sandheder, som med ham staar i Forbindelse - maa bekjende sin Herre og Frelser, ikke alene i Gjerning, men ogsaa i Bed (?). >>>>

Momenter til Prædiken
5re Sönd. eft. Paaske 1855
Olberg

Hellige Fader -

Sandelig, sandelig, jeg siger Eder, hvorsom helst - Vi er vel enige om, mine Brødre og Söstre! at den Herre Jesus har talt mange lovsalige Ord, da han var bleven Kjöd og boede iblandt os. Hvert hans Ord var hans sande himmelske Manna, der stiller M(enne)skesindets Hunger, hvert hans Ord var det levende Vand, der slukker M(enne)skehjertets Törst og opvælder til et riigt Liv. Ja, jo mere vi fordyber os i hans Tale, jo mere vi veie den og tage den ind i Hjerterne, desmere skal vi fornemme, at saaledes har intet M(enne)ske talt, selv ikke de med hans Aand udrustede Apostler, saa trösterigt, saa kjærligt, saa smeltende mildt og dog saa dybt alvorligt har intet M(enne)ske talt. Men af alle hans Tröstens Ord er der dog vel neppe noget, der bærer en saadan Sum af Husvælelse i sig som disse, Sandelig sandelig - For hver den, til hvem disse Herrens Ord saaledes har lydt, at de gjenlyde med Troens Ekko i Hjertet - for hver den gives der jo ikke længer Sorg eller Angst eller Nöd eller Elændighed, tæmelig (?) eller aandelig, disse Ord, der griber os Troen, uden Afkortning, ei den Indskrænkning af den kjödelige Forstand og Tvivl, de rækker jo Nöglen til Guds Skatkammer, som vi kalde Himlen. Alle de Gaver og Velsignelser som ligge deroppe i det store velsignede Forraadskammer, dem kan han jo tage og bruge Disse Herrens Sandhedsord har smedet Nöglen til Himlens Dör, Nöglen kalder Bönnen, du Troende har alene vel at see efter at Nöglen er den rette Hovednögel, end for alle Troende, at Skjæret passer ind i Nöglehullet, - at Skjæret trykker rigtig paa Fjædrene: saa springer Dören op. Men lad os vel mærke, Laaset deroppe er der----- for en hver anden Nögel, end den Herrens Almagt har smedet i Ordene: Sandelig - Skal Laaset give efter, og dören springe op, maa Nöglen have det korsdannede Skjær, Skjæret dannet efter Herrens Kors - med andre Ord: saa maa Bönnen skee i Jesu Navn -

Kan du og jeg i Sandhed bede i Jesu Navn saa er All vort (?), alt virkeligt H---ig Allernaadigst paa Jorden, alle Aandens evige Goder -

Saa lad os dog rigtig gjøre op for os selv, hvad det er at bede i Jesu Navn -

At bede i Jesu Navn, det er först og fornemmelig at föle, at jeg stakkels syndige M(enne)ske er uværdig, ganske uværdig til at modtage endog den mindste Gave af den rige og mægtige Gud, for vor egen Skyld; men at jeg ikke desto mindre tör tro at han har en Faders Hjerte til mig og vil give mig hvad jeg beder om, for Jesu Christi Skyld, fordi Jesus har betalt min Syndegjeld paa Korset og derved gjort mig til et Guds Barn - Al ---d til sig selv og egen Fortjeneste maa den kaste bort som skal bede i Jesu Navn, og al ---d maa han selv til Jesu sin ---sammes Fortjeneste. (*gnidrete skrift*) >>>>>

2; hörer det til Bönnen i Jesu Navn at jeg beder overensstemmende med Gud Faderens og Guds Söns hellige Villie - Hvis et ~~M(enne)ske~~ Kongesön havde sagt til mig: min Fader er en rig Mand, gaa til ham og hils ham fra mig at jeg har givet dig Opfyldelssen af en Bön - da fölger det vel af sig selv, at jeg ikke maatte forlange Noget, som kunde vække enten den rige Faders eller den gode Söns Vrede eller Mishag, og at jeg >>>>>

Momenter til en deel af
Prædiken
3de Sönd. eft. Paaske
1856
Olberg

Men for at Jesus skal kunne tale disse Ord til os, overhovedet for at han skal kunne tale sine Ord til os maa vi, som hans disciple som Stred (?), være komme (?) til ham, følge ham, være hans Disciple. Er vi alle det, kjære Broder og Söster? Paa det Spörmaal saa v--- ---, uden at være Hjertekjender, >>>>

O min B(roder) og S(öster) som maa sige dig siden, at endnu er du ikke kommen - ih—du er ung eller gammel, rig eller fattig - mægtig eller ringe - kom dog hen til din Ven, din Sp---- Frelser Jesus! kom dog hen til ham i dag! Hvad svarer du mig i dit Hjerte, min B(roder) og S(öster)? Vil du komme, vil du Udsættelse komme, vil du uden Forbehold komme? Eller er der nogen her, som troer at han döer som den Gang be---? Er der Nogen som tænker som saa: Jeg lever jo vel ærbart og skikkeligt >>>>

Men er her Nogen som siger: Ak, det er just min Nöd og h----, at jeg er saa grov og saa stor en Synder. Det >>>>

BREV:

7. juni 2012: brev til Sten Høyendahl:

Hei Sten,

Takk for tilsendte prekener av Jørgen Moe. Jeg skjønner godt at dette er tidkrevende. Vi var vel enig om at du først skulle danne deg et inntrykk av hvor mye arbeid det ville bli å transkribere disse prekener, for deretter å vurdere "lønn for strevet". Målet for Moe-samlingen er å ha kopi av alle (dvs. så mange som mulig) bevarte prekener og oversatt til lesbar skrift. Jeg vet ikke hvor mange prekener det er snakk om, eller hvor mange prekener Ole-Jørgen Moe har.

Jeg vet ikke om du vil ta på deg dette arbeidet - det er jo ikke så veldig spennende stoff. Men hvis du kan tenke deg det, vil jeg søke kommunen om økonomisk støtte - og da må vi ha en sum å forholde oss til.

Hører gjerne fra deg om dine tanker rundt dette.

7. juni 2012: svar fra Sten Høyendahl:

Hei Margit

Jeg sitter her bare med syv-åtte prekener, da jeg ikke har fått igjen dem som skulle på utstilling. Men etter det jeg kan memorere var det fire prekener før jul 1853, fire ved påsketider 1854, og så litt spredt utover - men lite etter 1856 (mener å huske at det var en preken for 1860). Alt fra Jørgen Moes prestedid i Krødsherad, der han er beskrevet som en svært konservativ prest - i motsetning til hans praksis i Vestre Aker, der mange kom langveisfra for å høre hans prekener. Etter et raskt overblikk over vårt materiale tror jeg ikke vi finner noe banebrytende her - selv om jeg aner at disse preknene fra 1853/54 fungerte godt retorisk, noe de gamle kirkegjengere i Krødsherad sikkert ikke var så godt vant med.

Skal hele prekener oversettes, vil jeg anbefale de eldste - fra 1853 og 1854. Det er her vi møter den nybakte prest og hans første møter med menigheten. Disse tidlige preknene er også de mest fullstendige - allerede i 1855 begynte han med "Momenter" til preknene. Og en ting til: Skriften er langt mer forståelig i de eldste preknene, senere har han hatt hastverk i sine forberedelser og i større grad rablet ned sine tanker uten hensyn til at vi i ettertiden skulle prøve å tyde disse.

Ett problem støter vi på også i de tidligste preknene - som faktisk er ganske lange og omfattende. Han begynner med svært pen skrift, lett forståelig for en øvet skrifftyder - men så begynner han etter hvert også her å slurve med skriften. Til tider må man bare gjette hva han har ment. Jeg tviler på at vi vil kunne framlegge noen av hans prekener uten spørsmålstegn plassert både her og der.

Bare å skrive av en enkelt av disse tidlige preknene vil medføre betydelig arbeid. Et førsteutkast må nødvendigvis gjennomgås på nytt og vurderes, ofte bare enkelte ord - og det tar tid. Derfor bør vi komme til enighet om hvilke prekener jeg skal skrive av, og når de bør være ferdigstilt. Noen smakebiter har jeg jo allerede sendt deg.

Når det gjelder lønn, er jeg fortsatt AFP'er i to år til, og det medfører en begrensning på honorarer/inntekter (noe har jeg også annetstedsfra). Men det lar seg sikkert ordne.

mvh Sten

Diverse:

Grimnes 1929 s. 83: Ingen av Moes prekener er trykt, og prekenutkastene er etter hans uttrykkelige ønske ikke tilgjengelige.

Midbøe 1960:119: omtale av en preken holdt i Hole kirke over «Guds preken i Naturen».